

Sygn. akt VI Ka 335/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Słupsku VI Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Dariusz Dumanowski

Protokolant st.sekr.sądowy Barbara Szymańska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej Pawła Wnuka

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2014 roku

sprawy **P. U. i P. K.**

oskarżonych o przestępstwo z art. 191 § 2 k.k.

z powodu apelacji wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego w Słupsku XVI Zamiejscowy Wydział Karny
z siedzibą w M.

z dnia 15 maja 2014 roku w sprawie XVI K 747/13

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,
2. kosztami procesu za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt VI Ka 335/14

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Słupsku, XVI Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w M., wyrokiem z dnia 15 maja 2014r., wydanym w sprawie XVI K 747/13, uznał oskarżonych P. U. i P. K. za winnych popełnienia zarzucanego im czynu, polegającego na tym, że w dniu 31 października 2012r. grozili A. T. (1) zniszczeniem domu i wybiciem szyb, zmuszając go do zwrotu wierzytelności w postaci pieniędzy w kwocie 50 zł, należnych z tytułu wynagrodzenia za wykonaną przez nich pracę na rzecz pokrzywdzonego, tj. przestępstwa z art. 191 § 2 k.k. i za to, na mocy tego przepisu skazał ich na kary po 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Jednocześnie, na zasadzie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k., Sąd Rejonowy warunkowo zawiesił wykonanie orzeczonych względem oskarżonych kar pozbawienia wolności na okres próby 4 lat oraz oddał ich pod dozór kuratora sądowego z mocy art. 73 § 1 k.k.

Ponadto, w punkcie czwartym przedmiotowego wyroku, Sąd I instancji wymierzył oskarżonym, na podstawie art. 71 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k., grzywny w wysokości po 50 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 zł.

W orzeczeniu zawarto także rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów sądowych, od ponoszenia których Sąd zwolnił oskarżonych, obciążając nimi Skarb Państwa.

Powyższy wyrok, w części dotyczącej orzeczenia o karze, apelacją na niekorzyść oskarżonych, zaskarżył prokurator, który zarzucił Sądowi I instancji obrazę przepisu prawa materialnego, tj. art. 33 § 2 k.k., polegającą na niewskazaniu tego przepisu, jako podstawy wymiaru kary grzywny za przypisany oskarżonym występki z art. 191 § 2 k.k. pomimo, iż – w jego ocenie – P. U. i P. K. dopuścili się popełnienia zarzucanego im czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

W konsekwencji tak postawionego zarzutu oskarżyciel publiczny wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez wskazanie, jako podstawy wymiaru kary grzywny, przepisu art. 33 § 2 k.k.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja prokuratora nie zasługiwała na uwzględnienie.

Tytułem wstępu zaakcentowania wymaga, że skarżący nie zakwestionował dokonanych w niniejszej sprawie przez Sąd meriti ustaleń faktycznych. Również wina i okoliczności popełnienia zarzucanego oskarżonym występkę z art. 191 § 2 k.k. nie budziły jego wątpliwości.

Z kolei Sąd Okręgowy, mając na uwadze zakres zaskarżenia, nie znalazł z urzędu jakichkolwiek podstaw, aby zakwestionować poprawność przeprowadzonej oceny dowodów, ustaleń faktycznych, czy też końcowych wniosków w sprawie, które determinowałyby konieczność wydania orzeczenia kasacyjnego.

Z tego też względu szczegółowe odniesienie się do zarzutu apelacji wymaga poczynienia pewnych uwag porządkujących.

Oskarżeni P. U. i P. K. zostali uznani za winnych popełnienia zarzucanego im aktem oskarżenia czynu z art. 191 § 2 k.k., za który wymierzono im kary po 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania na okres próby lat 4 i dozorem kuratorskim, a nadto orzeczono wobec nich kary grzywny z mocy art. 71 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k.

Godzi się zważyć, że istota czynu z art. 191 § 2 k.k. sprowadza się do takiego działania sprawcy, który stosując przemoc lub groźbę bezprawną, zmusza do zwrotu (zaspokojenia) przysługujących mu wierzytelności. Ta ostatnia właściwość odróżnia przestępstwo określone w art. 191 § 2 k.k. od przestępstwa przeciwko mieniu, w szczególności od przestępstwa wymuszenia rozbójniczego.

Dla wypełnienia znamion przestępstwa stosowania przemocy lub groźby bezprawnej w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności wystarczy w zasadzie subiektywne przekonanie sprawcy, iż wierzytelność faktycznie istnieje, lecz nie chodzi tu o każdą wierzytelność, a jedynie podlegającą ochronie prawnej. Istotne jest więc, czy sprawca wymuszający zwrot świadczenia działa w takim celu, to jest ze świadomością, iż na podstawie obowiązującego prawa przysługuje mu lub osobie, na rzecz której działa wierzytelność, a dłużnik jest zobowiązany do określonego świadczenia.

Reasumując, cel, dla którego sprawcy dokonują bezprawnego wymuszenia nie jest związany z chęcią przywłaszczenia (zamiar kierunkowy) cudzego mienia, a ze świadomością wymuszenia na dłużniku faktycznie istniejącej wierzytelności i jedynie sposób działania sprawy lub instrumenty, jakimi się posługuje, pozostają nieuprawnione.

W ocenie Sądu Okręgowego, brak jest zatem podstaw do twierdzenia, że do podstawowych znamion tego przestępstwa należy działanie sprawcy

w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Jest bowiem oczywistym, że "korzyść majątkowa", o jakiej mowa w art. 33 § 2 k.k., wchodzi w grę tylko wtedy, gdy sprawca przestępstwa działał w celu jej osiągnięcia (dla siebie lub kogo innego). Nie każdy więc sprawca przestępstwa, jeżeli nawet osiąga korzyść majątkową w powyższym jej znaczeniu, działa w tym zamiarze specjalnym. Nie działa w tym zamiarze sprawca, który osiąga lub chce osiągnąć wyłącznie to, co mu się prawnie należy (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 1977r., VII KZP 16/76, OSNKW 1977, z. 4-5, poz. 34).

Rozważając więc możliwość przyjęcia w niniejszej sprawie art. 33 § 2 k.k. za podstawę orzeczonej względem oskarżonych kary grzywny wypada dodatkowo odnotować, że w wytycznych Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1978r., co do orzekania kary grzywny (OSNKW 1978, z. 4-5, poz. 41), stwierdzono w tezie 5, iż kara grzywny, orzekana na podstawie art. 36 § 3 k.k. (obecny art. 33 § 2 k.k.) "(...) spełnia funkcję środka podnoszącego dolegliwość kary i odebrania sprawcy korzyści uzyskanej z przestępstwa."

Na tej podstawie też Sąd Najwyższy, w uchwale z dnia 30 stycznia 1980r., VII KZP 41/78 (OSNKW 1980/3/24), wywodził, że: „ten penalny

i kompensacyjny charakter grzywny, wymierzonej na podstawie (ówczesnego) art. 36 § 3 k.k., wyłącza możliwość uznania, by ustawodawca zamierzał wprowadzić obowiązek stosowania jej wobec sprawców, którzy dążyli do uzyskania korzyści majątkowej, należnej im na podstawie stosunku prawnego, znajdującego oparcie w normach prawnych, określających uprawnienia i obowiązki zainteresowanych podmiotów, a powstałego już uprzednio, tj. przed popełnieniem przestępstwa. W takim wypadku bowiem sprawca powinien za podjęcie działania przestępnego ponieść odpowiedzialność przewidzianą odpowiednim przepisem karnym (np. za zastosowanie wobec dłużnika przemocy), lecz nie może zostać dodatkowo represjonowany za samo dążenie do uzyskania świadczenia, które mu się prawnie należało. Zresztą - wychodząc z cywilnoprawnego punktu widzenia - tego rodzaju działanie sprawcy z reguły nie będzie w ogóle przysporzeniem korzyści majątkowej, gdyż w skład jego majątku wchodzi także wymagalne wierzytelności, a wobec tego realizacja istniejących roszczeń w zasadzie nie powoduje zmiany w majątku, lecz jedynie w jego składnikach.”

Konkludując powyższe należy uznać, że w każdym wypadku przy rozważaniu kwestii, czy zachodzi podstawa orzeczenia grzywny kumulacyjnej, Sąd powinien najpierw ustalić, czy strona podmiotowa przestępstwa czyni zasadnym przyjęcie, iż celem działania sprawcy było osiągnięcie korzyści majątkowej dla siebie lub kogo innego.

Tymczasem w kontrolowanej sprawie oskarżeni działali bezprawnie w celu wymuszenia od A. T. (1) przysługującego im wynagrodzenia za pracę, którą na jego rzecz wykonali, a za którą pokrzywdzony im nie zapłacił. Oskarżeni pozostawali zatem w subiektywnym, lecz uzasadnionym obiektywnymi okolicznościami przekonaniu, że istniała przysługująca im względem A. T. (2) wierzytelność, czyli prawo majątkowe. Trudno więc mówić, że jej faktyczne egzekwowanie było działaniem w celu osiągnięcia korzyści, skoro stan majątkowy sprawców, z punktu widzenia cywilnoprawnego, nie mógł ulec zmianie. Oskarżonym przysługiwała bowiem gotówka w wysokości 50 zł, a wobec jej braku wierzytelność w tej właśnie wysokości, wchodząca w skład ich majątku.

Powyższe wyklucza więc zasadność sformułowanego we wniesionej apelacji zarzutu, aby Sąd Rejonowy dopuścił się obrazy przepisu prawa materialnego w postaci naruszenia art. art. 33 § 2 k.k. W ocenie Sądu Okręgowego, przyjęta przez Sąd I instancji podstawa orzeczonej względem oskarżonych kary grzywny jest prawidłowa w stanie faktycznym sprawy, którego skarżący nie kwestionował.

Marginalnie wypada stwierdzić, że zastrzeżenia prokuratora, skupiające się wszak na celu działania oskarżonych (tj. „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”) powinny były przybrać formę zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych bądź naruszenia przepisów postępowania, odnoszących się do oceny materiału dowodowego z uzasadnieniem, czy i jaki miało to wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Tego rodzaju zarzutów prokurator jednak nie sformułował.

Mając na uwadze całość powyższych rozważań i nie dostrzegając uchybień nakazujących podjęcie działań niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionego zarzutu, Sąd Okręgowy utrzymał zaskarżony wyrok w mocy (art. 437 § 1 k.p.k.).

O kosztach sądowych za postępowanie odwoławcze orzekł zaś na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. uznając, że względy słuszności sprzeciwiają się obciążaniu nimi oskarżonych, skoro powstały one na skutek inicjatywy oskarżyciela publicznego.